

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Bakalářská práce

**Komparace společenského postavení ženy v renesanční
Anglii a v renesančním Španělsku na základě dobové
literatury**

Michaela Říhová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Komparace společenského postavení ženy v renesanční Anglii
a renesančním Španělsku na základě dobové literatury**

Michaela Říhová

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Kastnerová PhD.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2014

Děkuji PhDr. Martině Kastnerové PhD., vedoucí této bakalářské práce za cenné rady a za čas, který mi věnovala.

Motto:

*„Jsem přece tvoje žena. Řekni, Brute,
opravdu nesmím vědět o ničem,
co se tě týká? Patřím k tobě snad
jen, jak se říká, odtud potud, Brute?
Smím s tebou pouze jíst, spát v posteli
a občas promluvit? Pustíš mě pouze
na předměstí své lásky? Pokud ano,
pak jsem tvá děvka, a ne manželka.“¹*

¹ Shakespeare, W. *Julius Ceasar*, s. 38.

Obsah

1	Úvod	1
2	Renesance	3
2.1	Doba renesance a postavení ženy ve společnosti	3
2.2	Anglie v době renesance	5
2.3	Španělsko v době renesance	6
3	Postavení ženy ve vybraných literárních dílech	8
3.1	Analýza děl Williama Shakespeara	8
	Mnoho povyku pro nic	8
	Jak se vám líbí	10
	Veselé paničky windsorské	12
	Jindřich VIII.	14
3.2	Analýza děl Miguela de Cervantese	15
	Španělka ze země anglické.....	16
	Žárlivý Estremadurec	18
3.3	Analýza děl Lope de Vegy	19
	Umřít pro lásku	20
	Vladařka závist aneb zahradníkův pes	21
	Svůdná Fenisa	23
	Dorotea	24
	Shrnutí	25
4	Komparace společenského postavení ženy v renesanční Anglii a Španělsku na základě dobové literatury	26
5	Závěr	29
6	Použitá literatura	30
7	Resumé	32

1 Úvod

Renesance² patří mezi nejimpozantnější období v dějinách umění ať již z hlediska architektury, sochařství, malířství ale rovněž v oblasti užitého umění a významného společenského probuzení ve středověku. Renesanční společnost z historického hlediska patří do období konce vrcholného a pozdního středověku a začátek raného novověku. Po dlouhém období nadvlády církevních dogmat a útlaku antického kulturního dědictví přichází období znovuzrození. Příchodem náboženské reformace navazuje na antické a zejména platónské dědictví. Zdůrazňuje světský charakter, racionalismus, individualismus, panteistické tendence a humanismus. Nová doba vedle boha nachází člověka.³

Podkladem pro práci je literatura z období renesanční Anglie a Španělska. Pro komparaci postavení ženy v renesanční společnosti byli zvoleni autoři: z anglického prostředí William Shakespeare a ze španělského prostředí Lope de Vega a Miguel de Cervantes. Shakespeare, Vega a Cervantes patří mezi nejvýznamnější představitele dobové literatury a reálně lze předpokládat, že v jejich dílech najdeme mimo jiné i postavení ženy v renesanční společnosti.

Cílem bakalářské práce je komparace společenského postavení ženy v renesanční Anglii a v renesančním Španělsku, jež je provedena na základě vybraných pramenných literárních zdrojů z prostředí Anglie - William Shakespeare a Španělska- Lope de Vega, Miguel de Cervantes.

Práce je rozdělena do tří kapitol a dalších podkapitol. První kapitola je věnována historické a společenské faktografii renesanční Anglie a Španělska. Součástí kapitoly je také popis společenského postavení ženy v renesanci tak, jak je nacházíme u historiků a společenských vědců. Druhá kapitola je systematická analýza děl Williama Shakespeara, Lope de Vegy a Miguela de Cervantese se zřetelem na společenské postavení ženy v jejich literatuře. V závěru práce provádím komparaci společenského postavení ženy v renesanční Anglii a v renesančním Španělsku.

² Renesance- společenské hnutí v 15. a 16. stol. spojené s rozkvětem umění a věd, vzniklo v Itálii, navázalo na antickou kulturu a usilovalo o její obrodu. Klimeš, L. *Slovník cizích slov*, 629.

³ Johnson, P. *Dějiny renesance*, s. 7.

Ke své práci jsem použila především díla od Williama Shakespeara *Jak se vám líbí*, *Mnoho povyku pro nic*, *Veselé paničky windsorské* a *Jindřich VIII*. Rovněž jsem použila pasáže z životopisného díla o Williamu Shakespearovi od Stephana Greenblatta.

Ze španělského prostředí z rozsáhlého díla Cervantese jsem vybrala španělské litery, které jsou z „*Příkladných novel*“ (1590-1612). Z dvanácti novel jsem zvolila „*Španělka ze země Anglické*“ a „*Žárlivý Estremadures*“. Z rozsáhlého díla Lope de Vegy, kterému se připisuje až 2 000 prací, z nichž je však autorství potvrzeno jen u 314, jsem použila pro svou práci díla „*Umřít pro lásku*“, „*Vladařka závist aneb zahradníkův pes*“, „*Svědná Fenisa*“ a „*Dorotea*“.

2 Renesance

2.1 Doba renesance a postavení ženy ve společnosti

Renesance je epochou reformací středověké církve, dobou zámořských objevů, objevu knihtisku a nevídaného rozvoje vědy. Renesance je kulturní a umělecký sluh. Kolébkou renesance je Itálie. Vzhledem k majetku započalo soupeření mezi šlechtou a zbohatlými měšťany. Dalšími charakteristickými rysy jsou vznikající manufaktury, námořní objevy, mezinárodní obchod, peněžnictví a vynález knihtisku. Ze společenského hlediska spatřujeme důraz na světskou stránku života, objevení vlastních schopností s důrazem na lidský rozum.⁴

Pro renesanční ženu jsou určující role, kterými muž neoplývá, žena je totiž matkou, dcerou, pannou, kurtizánou nebo čarodějnicí, ale muž může nabýt jakékoliv role, může se stát humanistou, dobrodruhem nebo válečníkem. Povinnost ženy spočívala v rození dětí.⁵ Dle Gaspara tím žena získává nižší postavení než muž. Žena je v renesanci považována za nedokonalost přírody⁶ „*Renesanční muž se rodí z renesanční ženy*“⁷ Ženy, které byly urozeného původu, měly většinou více dětí než matky z nižší společnosti, protože musely zajistit svého následníka. Ženy z vyšší společnosti své děti nekojily, měly k tomu odpor, díky tomu se u nich neprojevovalo laktační období, které by bránilo v dalším otěhotnění. Děti dávaly kojným, které se o ně postaraly a dostaly za to odměnu.⁸ Vives říká, že mateřským mlékem dostává dítě dispozice k určitému chování.⁹ Matky se obávaly porodu a smrti dítěte, protože byla velká úmrtnost novorozeňat a všude mnoho nakažlivých nemocí. Některé chůvy, ale i rodiče se dítěte zbavovali, protože bylo nechtěné. Tento čin byl potrestán smrtí spočívající v utopení či upálení.¹⁰

Další role ženy je manželka. Žena se nejdříve zodpovídá svému otci, potom manželovi. Otec svou dceru může komukoliv provdat. Probíhá zde převod majetku z rodiny na rodinu, protože dívka je vybavená věnem, které potom náleží choti.¹¹ Otec

⁴ Johnson, P. *Dějiny renesance*, s. 7-12.

⁵ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 209-210.

⁶ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 16.

⁷ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 209.

⁸ Tamtéž, s. 212-213.

⁹ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth-century manual*, s. 54.

¹⁰ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 213.

¹¹ Beauvoirová, S. *Druhé pohlaví*, s. 226.

už ke svému zeti nemá žádné jiné povinnosti, co se týče peněz. V některých částech Evropy mohla manželka zdědit majetek,¹² což lze vidět v díle *Vladařka závist aneb zahradníkův pes* od Lope de Vegy. Všechny dcery v rodině se nemohly vdát, protože by to byl velký výdaj. Syn nebo dcera se mohou vzepřít rodičům, ale většinou dojde k vydědění dítěte. Manželství bylo dříve svazkem trvalým, narušit jej mohlo cizoložství.¹³ Dle Jeana de Meunga je žena nevěrná ve svých tužbách a myšlenkách. „*Všechny jste, budete nebo jste byly děvkami, buď skutkem nebo pouhou myšlenkou.*“¹⁴ Byla-li manželství uzavřena jakýmkoliv způsobem, plná lásky a pochopení, kdy manželé fungovali, jako podpora a útěcha toho druhého, ale stále mělo platit, jak v protestantském i katolickém svazku, že bude vládnout muž a žena bude poslušná.¹⁵ Podmínky života ženy jsou mnohem těžší, než podmínky muže, který toho musí toho zvládat více. Stará se o děti a o domácnost. Obstarává i těžké práce jako je orání, setí, okopávání. Žena při velké námaze časem ztrácí svůj půvab.¹⁶ V Anglii se ženy mohly stát členkou cechů. Přibývaly obchodnice, které musely obejít zákony, ale stále byly nuceny žít v závislosti na manželovi, otci. Některé ženy se živily i prostitucí, která byla renesančními státy tolerována. Kurtizány většinou byly vzdělané a hezky oblečené, jako manželky šlechticů.¹⁷ Toho si můžeme všimnout v díle *Svůdná Fenisa* od Lope de Vegy. Dívky odcházely do klášterů dobrovolně i z donucení. Měly hodně času na studování a čtení. Zakládaly školy, kde samy vyučovaly. Ty, co přišly do kláštera dobrovolně, byly věřící a chtěly si zachovat svou cudnost a dosáhnout jednoty s Bohem.¹⁸ Matka by si měla zakládat na výchově dívek. Ty by měly být cudné, skromné a poctivé ve větší míře, než se vyžaduje u chlapců.¹⁹ Protestantismus naopak nabízel svobodu, kde čtenářky nalézaly ve čtení bible i ženskou povahu.²⁰ „*Eva nepocházela z Adamovy hlavy, není mu nadřazena, jelikož však nepochází z jeho nohy, není mu ani podřízena. Žebro zaručuje rovnocennost.*“²¹

Dle Novotného by žena měla být pod pečlivým dohledem, aby toho co nejméně viděla, slyšela a nedotazovala se na zbytečnosti. Její místo je v domácnosti a veřejný

¹² Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 215.

¹³ Tamtéž, s. 215-216.

¹⁴ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 15.

¹⁵ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 217.

¹⁶ Beauvoirová, S. *Druhé pohlaví*, s. 64.

¹⁷ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*. s. 220-223.

¹⁸ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*. s. 226-227.

¹⁹ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth-century manual*, s. 279.

²⁰ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 231.

²¹ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 41.

život jí není hoden.²² Vzdělanost žen v renesanci se zlepšila zejména ve střední a vyšší šlechtě. Vives ve svém díle píše, že ženský rozum, může dosáhnout stejné velikosti, jako rozum mužský. Ženám se doporučuje četba bible, kterou mohou číst i doma. Mnoho jich dosáhlo stejné úrovně vzdělání jako muži. V Anglii jsou vzdělané hlavně ty, které pocházejí z urozeného rodu např. Alžběta.²³

2.2 Anglie v době renesance

Anglická renesance je termín užívaný pro kulturně a umělecky významné období v anglických dějinách, které začalo někdy na začátku 16. století a končí v polovině 17. století. Slovo renesance pochází z francouzštiny (renaissance), ale tento termín byl poprvé použit v severní Itálii, odkud čerpá inspiraci i anglická renesance.

Tento pojem je naprosto nesprávně spojován pouze s dobou vlády Alžběty I. (vládla od roku 1558 do roku 1603), nebo také pro zjednodušení s dobou života Williama Shakespeara.²⁴ Je však známo, že nový kulturní duch proniká již na královský dvůr Tudorovců za období panování Jindřicha VII. (vládl od roku 1457 do roku 1509).

Rodí se zde nová společnost v popředí s Jindřichem VII. a jeho nástupci, kteří Anglii přinesou silnou vládu a bohatství. Anglie nikdy neměla pevné vojsko, strážilo ji vždy přibližně sto padesát mužů. Jindřich VII. rozvíjel anglické mořeplavectví, které v době vlády Alžběty I. přineslo Anglii nevídané bohatství. První roztržka s církví vznikla v důsledku rozluky prvního manželství Jindřicha VIII. (vládl od roku 1491 do roku 1547) a Kateřiny Aragonské. Jindřich VIII. usiloval o to, aby manželství bylo prohlášeno za neplatné, a mohl uzavřít sňatek s Annou Boleynovou, s čímž papež nesohlasil a Jindřich byl exkomunikován z církve. Jindřichovo heslo znělo, že římské katolictví nemůže mít dva pány, proto je potřeba si jej podrobit a prohlásil se králem anglikánské církve. Nechal zlikvidovat všechny kláštery v Anglii. V roce 1553 nastoupila na trůn katolička Marie, dcera Jindřicha VIII., která připojila opět anglikánskou církev k římskokatolické a vzala si španělského krále Filipa II.²⁵ Anglický národ jí to měl za zlé, protože nesnášel, když se do jejich věcí pletli cizinci a zejména španělské národnosti.²⁶ Po Marii nastoupila na trůn její sestra Alžběta I., která opět

²² Tomeš, J. *Ženy ve spektru civilizací*, s. 32.

²³ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 239-241.

²⁴ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 177-180.

²⁵ Tamtéž, s. 181-210.

²⁶ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, královny, rivalky*, s. 32.

odpojila Anglii od Říma, ale netrestala lidi za jejich vyznání. V roce 1563 bylo vydáno 39 článků anglikánské církve.

Pro chudé se vystavovaly útulky a chudé děti se učily řemeslu. Tyto domy měli mít ornou půdu, která bude zajišťovat práci a jídlo pro pána a jeho poddané. Tak a ne jinak to ustanovuje zákon z roku 1597.²⁷ V alžbětinské době většina vojenských zásahů protestantské Anglie byla proti katolickým zemím Francii, Španělsku a Irsku.²⁸

Na severu Anglie se renesance jako umělecký styl rozvíjela pomaleji. Rovněž je časový posun mezi existencí renesance v Itálii a v Anglii. Petrarkova doba od doby Shakespeara je vzdálena o 200 let.

Anglická renesance se liší od italské i stylem. Nutno však dodat, že mnohé myšlenky na novou dobu dozrávají již v anglickém umění vrcholného středověku. Antický vzor v Anglii nemá velké uplatnění. Angličané se nechali ovlivnit čistě italskou renesancí. V Itálii je kladen důraz na vizuální umění (malířství, sochařství), v Anglii je hlavní zájem o literaturu.²⁹

Oblíbenou uměleckou formou v Anglii se stalo drama. Vznikaly kočovné divadelní společnosti, které své umění předváděly v Londýně, ale i na anglickém venkově, kde představení probíhalo obvykle v hostinci nebo na návsi. V Londýně vznikla stálá divadla (nejznámější z nich Globe), kde bylo kruhové jeviště obklopeno zastřešenou galerií. Představení byla navštěvována diváky ze všech sociálních skupin – movitější byli usazeni na galeriích, chudí stáli.³⁰

2.3 Španělsko v době renesance

„España je ta España, bytost rodu ženského, lze ji zahrnout do pojmu žena.“³¹ Počátek renesanční doby ve Španělsku se datuje na přelom 15. a 16. století a je výrazně poznamenán politizací a náboženstvím. Po nástupu Karla I. (vládl od roku 1516 do roku 1556) byla definitivně spojena obě království a pro tento útvar se začal používat název Španělsko. Karel I. Patřil do španělské větve Habsburků. Období vlády prvních dvou Habsburků ve Španělsku je běžně nazýváno zlatým stoletím (ve španělštině doslova Století zlata, Zlaté století). Je to označení pro období, ve kterém Španělsko zažívalo největší kulturní a politický rozmach v dějinách Španělska, které označujeme obdobím

²⁷ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 214-218.

²⁸ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 314.

²⁹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 190-194.

³⁰ Bejblík, A., Hornát, J., Lukeš, M. *Alžbětinské divadlo- Shakespeareovi předchůdci*, s. 9-13.

³¹ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 220.

pozdní renesance a manýrismu. Je to období Kolumbova objevení Ameriky, ukončení reconquisty, vydáním první gramatiky (autorem je Antonio de Nebrija).³²

V období Zlatého století (Siglo de Oro) se obrovským tempem rozvíjí zejména literatura, také malířství a hudba. V období pozdní renesance je nejvýznamnější postavou filosof Francisco Suárez, v literatuře Miguela de Cervantese a Lope de Vega. V roce 1556 nastoupil na trůn Filip II. (vládl do roku 1598) zatvrzelý katolík, který čtyřikrát do roka chodil ke zpovědi a každý den chodil na mše. Během svého panování svedl mnoho válek, které stály Španělsko hodně peněz. Nakonec byl nucen vyhlásit státní bankrot. Španělsko zůstalo po jeho vládě zruinováno. Filip provedl silnou cenzuru knih a studenti nemohli studovat v zahraničí.³³

³² Quesada, M. *Španělsko Katolických králů*, s. 186-200.

³³ Chalupa, J. *Španělsko*, s. 65-78.

3 Postavení ženy ve vybraných literárních dílech

3.1 Analýza děl Williama Shakespeara

William Shakespeare a jeho dílo je nejslavnější britský export. Má pestrý život, prchá ze Stratfordu do Londýna, aby se vyhnul stíhání kvůli pytláctví, působení jako herec ho přivádí později ke spisovatelské činnosti. Nachází cestu i ke dvoru královny Alžběty I. (1533-1603), kde se hrály pak jeho hry. Tiskem mu poprvé vyšly dvě hry v roce 1594. V roce 1613 aréna 'The Globe' vyhořela a tím byla Shakespearova dramatická kariéra prakticky ukončena.³⁴

Tvorba W. Shakespeara je velice rozsáhlá. Díla lze rozdělit do tří žánrů dramatické tvorby: kronikářské historické hry (před rokem 1591), zápletkové komedie (1591-1600) a humanistické tragédie (1601-1608).³⁵

Pro svou práci jsem vybrala díla *Jak se vám líbí*, *Mnoho povyku pro nic*, *Veselé paničky Windsorské* a *Jindřich VIII.*, které korespondují s tématem bakalářské práce.

Mnoho povyku pro nic

Autor dílo napsal v roce 1599, to znamená v období vrcholné anglické renesance. Anglický název je *Much Ado About Nothing*. Dílo je odpovědí na módní trend a požadavek v daném období. Děj se odehrává v 16. století v sicilské Messině.³⁶

Mezi hlavní postavy této komedie můžeme zařadit Beatrice, její sestřenici Hero a Benedika.

Hero a Beatrice jsou dvě protikladné sestřenice. Hero se chová velmi cudně, je krásná a tichá dívka. Beatrice je pak jejím opakem, hodně povídá ve veselém duchu, používá v mluvě břitkost, která není vhodná pro dámu a o lásce nechce ani slyšet. Tyto příbuzné pocházejí z vyšší společnosti.

Benedik přichází z války a stále se hašteří s Beatricí, která si nenechá nic líbit. Oba se vyhýbají lásce, ani jeden nepomýšlí na svatbu.³⁷ Beatrice je toho názoru, že

³⁴ Wells, S. *Shakespeare and Co.*, s. 2.

³⁵ Tamtéž, s. 14.

³⁶ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 221.

³⁷ Shakespeare, W. *Mnoho povyku pro nic*, s. 9.

láska je jen na začátku vztahu, potom ubývá, až se vytratí úplně.³⁸ „*Shrnuje to do stručného vzorce: námluvy, svatba, pokání.*“³⁹ Přítel Benedika Claudio, se zamiluje do Hero. Nejdříve se však ptá na její majetek a nenamlouvá si Hero sám, ale skrze prostředníka.⁴⁰ V renesanci bylo běžným jevem, zjišťovat výši věna budoucího partnera. To dokazuje, že Claudiova náklonnost není až tak vážná. Sňatek vždy dojednávali jiní lidé, většinou rodina nebo profesionální agenti.⁴¹ Už je domluveno s otcem Hery, kdy budou oddáni mnichem, zatímco její otec a jeho přátelé připravují lest na Benedika a namluvují mu, že ho má Beatrice moc ráda. Chtějí, aby i on projevil city k ní. Na Beatrice je připravená stejná past, ale od sestřenice Hero, která s komornou vyzdvihuje Benedika do výšin s úmyslem, aby to její příbuzná slyšela.

Nepřátelé Claudia na něho vymysleli léčku, spočívající v přistižení Hero jako nevěrnici. Ta se mezitím strojí na svatbu se svým mužem. Claudio ji před všemi lidmi zostudí, že se schází s jiným mužem, který jí zpívá pod okny zamilované písně.⁴² Žena prokazuje cizoložstvím, že není jen jednoho muže, že není jeho věc. Většinou je nařčena bezdůvodně, stačí zavdat malé podezření a může být vypovězena ze společnosti. Manžel však nese také vinu na prohřešku své ženy, protože si ji nedokázal udržet. Ve Španělsku byla hříšnice nejprve svlečena před celou vesnicí a poté ukamenována, utopena či upálena.⁴³ Hero v důsledku obvinění omdlela, ale všichni ostatní si mysleli, že žalem umřela. Benedik s Beatricí jí pomáhají postavit na nohy a přitom si vyznávají lásku. Mnich poradí vladaři, aby dceru pochoval a vystavil jí pohřeb, jak se sluší. Claudio zjišťuje, že byl podveden a Hero se nescházela s jiným mužem. Je zarmoucen, že svým osočením svou milou zabil. Jeho tchán ho přijímá jako syna a ukazuje mu, že jeho vyvolená stále žije a dvěma svatbám už nic nebrání.⁴⁴

Shrnutí

Beatrice se vymyká obrazu renesanční ženy, ale naopak Hero je jejím příkladem. Hero se chová velmi cudně a je tichou dívkou, zatímco Beatrice je dominantní žena, která si nenechá nic líbit a se vším si poradí vždy sama, což není v renesanční epoše obvyklé. Nechce se vdávat, protože se obává stereotypu v manželství. Sňatek vždy

³⁸ Greenblatt, S. *William Shakespeare- Velký příběh neznámého muže*, s. 112.

³⁹ Tamtéž, s. 112.

⁴⁰ Shakespeare, W. *Mnoho povyku pro nic*, s. 12-15.

⁴¹ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 232-233.

⁴² Shakespeare, W. *Mnoho povyku pro nic*, s. 30-57.

⁴³ Beauvoirová, S. *Druhé pohlaví*, s. 122-124.

⁴⁴ Shakespeare, W. *Mnoho povyku pro nic*, s. 62-90.

dojednávají jiní lidé, většinou rodina nebo profesionální agenti. Hero je oddaná Claudiovi, který nejprve zjišťoval výši jejího majetku, což bylo v renesanci také běžným jevem. Na Hero je nastražená past, která by měla prokázat její nevěru. Claudio Hero za údajnou nevěru potrestal tím, že ji přede všemi zostudil. To byly běžné praktiky renesanční společnosti. Cizoložství se trestalo těmi nejvyššími tresty a jen malé podezření mohlo být důvodem vypovězení ze společnosti. Například ve Španělsku byla hříšnice nejprve svlečena před celou vesnicí a poté ukamenována, utopena či upálena. Bylo nutné, aby si žena chránila svou dobrou pověst, kvůli možnému riziku ztráty svého společenského kreditu a postavení.

Jak se vám líbí

Autor dílo napsal pravděpodobně v 1599 – 1600 a patří do vrcholného období autora. Anglický název je *As You Like It*. První hra, která se hrála v divadle Svět (Globe). Děj se odehrává s v 16. v Belgii na dvoře vévody Frederika a ve vesnici v Ardenském lese (Ardeny, zalesněný, hornatý region, který leží převážně na území Lucemburska, Belgie a severní Francie).⁴⁵ Hra *Jak se vám líbí* patří k vrcholným komediím W. Shakespeara, kterým se často říká komedie sváteční.

Pro svou komedii zvolil autor žánr přežívající z antiky do moderní doby - žánr jménem pastorála.⁴⁶ Pastorála často čerpá z venkovského či pastýřského prostředí, které doplňuje klasickými milostnými motivy. Ve hře je vidět i protiklad venkovského a městského života, i když v oněch dobách asi nebyl ještě tak výrazný, než v době pozdější.

Komedii předvádí v divadelní zkratce svět jako jeviště. Postavy nechává jednat v divadelních situacích, které v sobě navzájem zrcadlí a ve kterých nakonec vždy poznáte i samy sebe. Mistrovské dílo je zrcadlením humoru a moudrosti.⁴⁷ Nejvýznamnější postavou této divadelní hry je Rosalinda, dále Célie a Orlando de Bois.

Ve dvou třetinách děje se Rosalinda vydává za chlapce Ganyméda. Tento převlek pro ni znamená únik a poznání zamilovanosti Orlanda. Skrývá zde svoji

⁴⁵ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 239-241.

⁴⁶ Pastorála - pastýřská hra - dramatický žánr; idylická skladba s pastýřskými motivy. Rozvinula se v 16. století v dvorském prostředí. Klimeš, L. *Slovník cizích slov*, s.

⁴⁷ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 239-245.

ženskost, aby mohla být sama sebou a neschovávat se za vznešenou Rosalindu. Tato převtělení se do osoby druhého pohlaví byly zcela běžné hlavně při karnevalech nebo svátcích v alžbětinské době.⁴⁸

Orlando jde bojovat se zápasníkem Charlesem, zde také potká Rosalindu a oba se do sebe ihned zamilují. Rosalinda mu daruje řetízek a vyzná mu lásku, Orlando je její krásou tak očarován, že ze sebe nedokáže vydat hlásku.⁴⁹ Co se týče námluv, jsou ženy v renesanci pasivní, ale Rosalinda naopak přebírá iniciativu. Její energie a upovídánost jsou hlavními znaky celého díla.⁵⁰ Orlando v boji vyhraje a jeho bratr ho chce proto zabít. Ten však uteče i se svým věrným starým sluhou do Ardenského lesa. Rosalinda je také vyhnána ze dvora svého strýce, protože zastiňuje svoji sestřenicí Célii. K Rosalindě, která uteče do Ardenského lesa s úmyslem nalezení svého otce, bratra vévody, se přidá právě její sestřenice Célie, která má v Rosalindě nejlepší přítelkyni.⁵¹ „*Ty a já jsme jedno. Nás že by rozvedli? My rozešly se? Ne! Ať si otec hledá jinou dceru!*“⁵² Dívky se převlečou, aby je někdo nepřepadl. Rosalinda se přestrojí do mužských věcí a přijme jméno Ganyméd, aby chránila Célii, tedy Aliénu při útěku. Rosalinda a Célie si koupí v Ardenském lese salaš a pastviny. Orlando vyřezává do stromů a polepuje je verši, které opěvují lásku k Rosalindě. Ganyméd v postavě Rosalindy radí Orlandovi, jak se vyléčit z toho pobláznění. Tady můžeme opět vidět, jak manipuluje s Orlandem. Poradí mu, aby si v Ganymédovi představoval jeho vyvolenou a jmenoval ho Rosalindou.⁵³ Muž, když podlehne půvabům ženy, ztratí budoucnost, cíle, vůli a zapomíná na své povinnosti. Stává se otrokem žádostivosti a chtivosti. Žena je pro něj čarodějkou, která představuje vášeň a rozkoš, kterou mu poskytuje.⁵⁴ Orlando se uchází o Ganyméda jako o svou Rosalindu. Ganyméd odhalí svoji ženskost. Rosalinda přichází v krásných bílých šatech a koná se svatba. Hru ukončuje opět hlavní postava Rosalinda svým epilogem. Zde se objevuje neobvyklost, spočívající v ukončení děje ženou.⁵⁵

⁴⁸ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 253.

⁴⁹ Shakespeare, W. *Komedie- Jak se vám líbí*, s. 367-370.

⁵⁰ Hilský, M. *Shakespeare a jeho svět*, s. 252-253.

⁵¹ Shakespeare, W. *Komedie- Jak se vám líbí*, s. 374-375.

⁵² Tamtéž, s. 374.

⁵³ Tamtéž, s. 375-408.

⁵⁴ Beauvoirová, S. *Druhé pohlaví*, s. 95.

⁵⁵ Shakespeare, W. *Komedie- Jak se vám líbí*, s. 440-445.

Shrnutí

Hlavní postava Rosalinda je dominantní a iniciativní žena, což bylo v době anglické renesance velice zřídka, ale na druhou stranu v Shakespearových hrách je většina ženských postav průbojných a temperamentních. Rosalinda Orlandovi daruje řetízek a vyzná mu lásku. Je to projev nové doby a nového nahlížení na postavení ženy ve společnosti? Rosalinda a Célie si koupí v Ardenském lese salaš a pastviny. Lze to považovat za demonstraci nové doby? Její dominantnost lze vidět v průběhu celého děje. Ona udává směr celé hry. Célie doprovází na útěku z domu Rosalindu, která neuposlechla svého otce, který jí zakázal odejít. V předrenesančním období bylo naprosto vyloučené, aby žena opustila domov a rodiče před sňatkem. Pro renesanci bylo charakteristické, že děti své rodiče, hlavně otce, který je hlavou rodiny, poslouchají na slovo. Hru ukončuje opět hlavní postava Rosalinda svým epilogem. Zde se objevuje neobvyklost, spočívající v ukončení děje ženou.⁵⁶

Veselé paničky windsorské

Komedie ze středního období Shakespearovi tvorby. Údajně se o ní zasloužila sama královna Alžběta I. která si přála vidět Falstaffa, komickou postavu prostopášného šlechtice z historických her o Jindřichovi IV., v roli zamilovaného. Hra byla napsána a inscenována pravděpodobně v letním sídle Windsoru v roce 1597. Tato informace však není nikde doložena. Veselohra, je umístěna do Shakespearovy současnosti, ačkoliv děj o Jindřichovi IV., kde jinak Falstaff vystupuje, se odehrává o zhruba dvě stě let dříve.⁵⁷ Děj se odehrává mezi hlavními postavami, kterými jsou Falstaff, manželé Brouzdalovi a manželé Pažoutovi.

Rytíř Jan Falstaff nechal poslat po svém sluhovi dva milostné dopisy. Jeden je pro paní Brouzdalovou a druhý pro paní Pažoutovou.⁵⁸ Falstaff není zamilován do těchto dam, ale chce jen získat jejich peníze.⁵⁹ Jelikož jsou ženy přítelkyně, pověděly si o psaních a plánují, jakou zvolí pomstu. Jejich manželé se vše dovědí od bývalých sloužících rytíře Falstaffa. Manžel paní Brouzdalové se vydal do hospody za rytířem Janem, ale představitel se pod jménem jako pan Břídil. Dožaduje se pomoci od Falstaffa,

⁵⁶ Shakespeare, W. *Komedie- Jak se vám líbí*, s. 440-445.

⁵⁷ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 212-213.

⁵⁸ Shakespeare, M. *Veselé paničky windsorské*, s. 20.

⁵⁹ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 213.

protože miluje paní Brouzdalovou, ale ona ho odmítá, i když dle jeho slov ostatní přijímá velmi laskavě.⁶⁰

Paní Brouzdalová odpověděla v dopise pro Falstaffa, ať přijde v deset hodin. Sousedka Pažoutová se schová při příchodu rytíře a hlídá, jestli nejdou jejich manželé, kteří se zrovna vrací z hospody s polovinou vesnicí. Sousedky nacpou Jana do koše se špinavým prádlem, který nechají sloužícími odnést k Temži.⁶¹ Paní Brouzdalová si smluvila další návštěvu milence, kterou přeruší paní Pažoutová. Falstaffa převlečou za tetu služebné, kterou pan Brouzda nemá rád. Ten záhy přichází domů s doprovodem. Falstaffa v převlečení zmlátí holí, protože tetu služebné je čarodějnice a donašečka.⁶² Žena by měla dbát na své dobré jméno, jestliže o ní vzniknou pomluvy, většinou to poškodí celou rodinu a žena se od špatné pověsti již nedokáže odprostit, pouze v tom případě, jsou-li doloženy náležité důkazy o její čistotě a moudrosti.⁶³ Manželky vše řeknou svým choťům a společně připravují plán, kterým potrestají choutky rytíře Jena. Opět si s ním domluví schůzku, kterou potřetí potvrdil. Nyní se setkají v lese u dubu a Falstaff má mít na hlavě paroží, a když spolu hovoří, objeví se skřítkové, elfové a víly. Začnou rytíře štípat a podpalovat, protože legenda lesa zní, kdo začne hořet, nemá čisté srdce. Poté se vydařené léčce všichni zasmějí.⁶⁴ Třikrát se Falstaff pokusil podvést spořádané manželky a třikrát se dočkal jen výsměchu. Paní Brouzdalové se podařilo získat rovnou dvě vítězství. První bylo zbavení se rytíře a druhé odnaučení manžela žárlit.⁶⁵

Shrnutí

Náhled na postavení ženy v měšťanském prostředí. V tomto díle můžeme opět pozorovat dominantnost ženy, která žije v měšťanské společnosti. Ženy, aby si zachovaly oddanost k jejich manželům, vymýšlejí lsi na Falstaffa, který se jim dvoří, aby získal jejich majetek.⁶⁶ Povinností ženy je dbát na svou dobrou pověst, což v tomto díle měšťanky splňují. Jestliže vznikly o ženách pomluvy, většinou to poškodilo celou rodinu a žena se od špatné pověsti již nedokázala oprostit. Dominantnost ženy je zde demonstrována tím, že odnaučí svého manžela žárlit, to je naprosto nový jev v postavení ženy v renesanční společnosti.

⁶⁰ Shakespeare, W. *Veselé paničky windsorské*, s. 31-47.

⁶¹ Tamtéž, s. 59-65.

⁶² Tamtéž, s. 82-88.

⁶³ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth-century manual*, s. 125

⁶⁴ Tamtéž, s. 90-110.

⁶⁵ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 219.

⁶⁶ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 213.

Jindřich VIII.

Ze soudobích záznamů můžeme zjistit, že původní název hry byl „All is True“, což v překladu do češtiny znamená „Vše je pravda“. Název Jindřich VIII. byl uveden až v roce 1623 při vydání hry tiskem. Hru provází prokletí. Při představení hry v roce 1613 vznikl požár a divadlo Globe, které byl Shakespeare majitelem, bylo naprosto zničeno. Historický děj vychází ze známých životních útrap krále Jindřicha VIII. Hra je umístěna na dvůr krále Jindřicha VIII., který vládl v letech 1509 až 1547. Jindřich byl renesanční osobnost a jeho dvůr byl centrem vědeckých a uměleckých inovací a přepychu.⁶⁷ Nejvýznamnější postavy této historické hry jsou Jindřich VIII. Tudor, Anna Boleynová a Kateřina Aragonská.

Kateřina pokleká před králem s prosbou. Jindřich Kateřinu zvedá ze země a posadí ji vedle sebe, která si stěžuje, že lidé platí velké poplatky. Král o žádných zvýšených daních neví a nechá zatknout vévodu Buckinghamu. Královna zpochybňuje zatčení Buckinghamu. Na plese, který nechal uspořádat Wolseye, král v masce tančí a klaní se Anně Boleynové, která byla dvorní dámou Kateřiny. Kardinál Wolsey plánuje lsti proti královně Kateřině Aragonské. Anna Boleynová lituje královnu, že ji čeká takový osud. Král učiní z Anny markýzu z Pembroku. Kateřina ještě vtipkuje o tom, jak Anna stoupá v králově přízni.⁶⁸

„Kateřina při slyšení před králem a dvořany:

Žádám Vás o právo a spravedlnost, můj pane. Mějte se mnou slitování.

Ubohá žena jsem a cizinka. Nemám tu zázemí a moje šance na nestranné a vlídné zacházení jsou velmi malé. Co jsem provedla, čím vyvolala vaši nelibost, proč jste mě takhle zavrhl, můj pane? Proč ztratila jsem vaši milou přízeň?

Nebe mi dosvědčí, že jsem vám byla věrnou a pokornou manželkou, co vždy a ve všem ctíla vás a vaši vůli, pořád se bála vaší nelibosti, i náladu jsem měla podle toho, jak jste se tvářil vy. Mějte, pane, na paměti, že víc než dvacet let jsem byla vaší poslušnou a dobrou ženou a měla s vámi mnoho dětí. Váš otec král, můj pane, byl znám svou moudrostí, rozvahou a soudností. Můj otec Ferdinand, král španělský, byl považován za nejmoudřejšího vladaře, co kdy u nás vládl. Oba se dlouze radili o našem sňatku s dalšími mocnáři a shledali jej zákonným. Proto vás pokorně prosím, můj pane, posečkejte, abych tu záležitost mohla znovu probrat se svými španělskými přáteli-

⁶⁷ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 395-396.

⁶⁸ Shakespeare, W. *Jindřich VIII.*, s. 20-51.

hodlám se hned na ně obrátit s prosbou o radu. Když to nedovolíte, naložte se mnou podle uvážení a děj se vůle Boží.“⁶⁹

Kateřina emotivně protestuje proti tomu, jak je s ní zacházeno. Král se k ní chová nehezky, protože mu neporodila mužského potomka a následníka trůnu. Král tím velice trpěl.⁷⁰ Královna řeší spor mezi ní a Wolseym, kdy on je našťvaný, že mu královna křivdí před králem. Král o Kateřině mluví hezky a Wolsee zprošťuje viny.

Wolsey, který píše dopisy papeži, se dostanou do rukou králi. Vyjde tím najevo, že hraje dvojí hru. Před papežem je proti plánovanému Jindřichovu rozvodu, ale krále v jeho rozhodnutí podporuje. Král vyjadřuje Wolseymu svou nelibost.

Kateřina je vážně nemocná, ale stále vyjadřuje svou stálou loajalitu vůči svému králi Jindřichovi, i když se s ní rozvedl. Nové královně Anně přeje, aby vše dopadlo dobře. Anna Boleynová porodí dceru Alžbětu. Ani nyní se nesplní Jindřichovy jeho přání. Nemá následníka.⁷¹

Shrnutí

Kateřina byla velmi oddaná svému manželovi i poté, co jejich manželství bylo prohlášeno za neplatné. Jindřichovi VIII. porodila jen dceru Marii, čímž se král velmi trápil, neboť neměl následníka na svůj trůn. Královna svého manžela vždy podporovala, ale i sama řešila věci, které se týkaly politiky. Jindřich se dopustil silného znevážení královny Kateřiny tím, že ji zneuctil a prohlásil manželství za neplatné a záhy si vzal za ženu Annu Boleynovou. Vyjadřovala svůj názor před králem, který se na ni kvůli tomu nezlobil, že mluví do jeho záležitostí, naopak její úsudky vyslechl a snažil se jí vyhovět, což v renesanční době není obvyklé. Vůči Anně Boleynové se královna zachovala velmi intuitivně.

3.2 Analýza děl Miguela de Cervantese

Celým jménem Miguel de Cervantes Saavedra zchudlý šlechtic. Vystřídal řadu zaměstnání. Vstoupil také do armády. Zde se nechal najmout do námořnictva a bojoval ve slavné bitvě u Lepanta (1571), kde přišel o levou ruku.

⁶⁹ Shakespeare, W. Jindřich VIII., s. 52-53.

⁷⁰ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 398.

⁷¹ Shakespeare, W., *Jindřich VIII.*, s. 61-115.

Strávil pět let zajetí v Alžíru, kam byl odveden piráty. Po návratu do vlasti procházel celkem neúspěšně různými zaměstnáními a zápasil s bídou až do smrti. Byl vězněn pro dluhy a podezření z vraždy.

Příkladné novely (Novelas ejemplares) napsal Cervantes mezi léty 1590-1612.⁷² Dvě novely jsem podrobila analýze se zaměřením na společenské postavení ženy.

Španělka ze země anglické

Původní název souborného díla je „Novela ejemplares“ které bylo vydáno v roce 1613. Série novel vznikají pravděpodobně v období od roku 1590 a až do roku 1612. Souborné dílo obsahuje 12 novel, které se odehrávají na přelomu 16. a 17. století v prostředí napříč soudobím španělským společenským spektrem počínaje od cikánské komunity, venkovským prostředím, studentským životem až po prostředí sevillského podsvětí. V tomto souboru zachytil Cervantes, tvůrce španělských renesančních novel množství faktů a prostředků osvětlujících španělský život na přelomu 16. a 17. století. Soubor patří do sklonku života a tvorby Cervantese a veřejnost ho přijala s nadšením.⁷³ Mezi hlavní postavy můžeme zařadit Isabelu, Richarda, ale i královnu Alžbětu I.

Velitel z anglické lodě si ze své cesty do Španělska přivezl malé děvčátko jménem Isabela. Její nevlastní matka dívenku vzdělávala. Isabela byla velmi bystrá a chytrá, uměla číst, psát a hrát na všechny hudební nástroje.⁷⁴ Za vlády Alžběty I. nechybělo poddaným vzdělání. Zakladatel školy, platil odměny učitelům a stravné dětem. Ve vzdělávacích zařízeních vyučovaly dámy, jejichž úkolem bylo naučit žáky základy čtení a psaní. Inteligence v alžbětinské době převyšuje vzdělanost dnešních lidí z vyšší společnosti.⁷⁵ Nevlastní bratr Isabely Richard se do ní zamiloval. Svěřil se svými city rodičům, kteří ho podpořili a začali připravovat svatbu, kterou jim musela schválit královna. Rodina měla strach, protože byli všichni katolíci, kteří se tajili svým vyznáním.⁷⁶ Alžběta I. byla vychovávána v protestantské víře a vždy zůstala protestantkou, ale povolovala i katolictví.⁷⁷ Anglická země nebyla nikdy národem založeným na náboženství. Bůh dle nich zastupoval pouze společenskou funkci.⁷⁸

⁷² Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 31-32.

⁷³ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 39.

⁷⁴ Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 83-84.

⁷⁵ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 239-240.

⁷⁶ Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 84-87.

⁷⁷ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivalky, královny*, s. 50-51.

⁷⁸ Johnson, P. *Dějiny anglického národa*, s. 160-161.

Královna dala Richardovi úkol, jehož splněním si zaslouží Isabelu, která zůstala u Alžběty jako dvorní dáma a učila se dvorským mravům. Richard se stal velitelem na jedné lodi, s kterou plul po moři ke Španělsku pro bohatství, které náleželo královně. Napadení a krveprolití se mu jako katolíkovu přičilo, a proto dal posádce z cizí lodě svobodu. Richard do Londýna připlul s jejich korábem plným drahého koření a šperků. Díky tomu mu byla přislíbena Isabela jako jeho budoucí choť.⁷⁹ Tato plavba do Cádizu ve Španělsku byla skutečná a vrátila se s ohromným nákladem, z kterého měla královna velký podíl. Ve Španělsku to vyvolalo vlnu pobouření vůči Alžbětě I. a Anglii.⁸⁰ Hlavní komorná cítí k Isabele zášť a otráví ji jedem, který jí způsobil ztrátu vlasů, obočí a velké puchýře na obličeji. Dívka se vrátila zpět do rodného Španělska, kde čekala na svou lásku Richarda, který jí dal slib, že do dvou let za ní přijede. Chovala se velice cudně a svůj život dala do rukou kláštera. Po roce a půl doufání v příchod Richarda se chtěla stát jeptiškou, protože její nevlastní matka jí napsala v dopise o smrti jejich syna. V den, kdy měla být Isabela přijata do řádu, se ve městě objevil Richard. Svatba byla naplánovaná týden po jeho příjezdu.⁸¹

Shrnutí

Na příkladě tohoto díla lze ilustrovat vztah mezi Španělskem a Anglií. Hlavními postavami jsou Isabela, kterou všichni označují za velmi krásnou dívku, a její královna, ve které lze spatřit královnu Alžbětu I. Je zajímavé, že se ve *Španělce ze země anglické* objevuje právě ta, která měla nepřátelské vztahy se španělským králem Filipem II.⁸² Prolíná se tu i víra křesťanská a protestantská, mezi nimi řeší nesmlouvavost královna.

V tomto díle lze vidět souznění mezi ženou a mužem, které nepřekazí zohyzdění Isabely způsobené jedem. Isabela se mohla zamilovat do někoho jiného za dobu jejího čekání, ale raději by se stala jeptiškou, než aby zavrhlá myšlenku na Richarda. Odchodem do kláštera si žena projevuje svoji cudnost a oddanost Bohu. V čemž lze spatřovat přetrvávání praktik z raního středověku. Zůstala věrnost, důvěra a pouto k muži, který jí slíbil lásku. V renesanci je žena oddána a podřízena muži, což je v té době nejvyšším kreditem ve společnosti. Isabela poslouchá své nevlastní rodiče, kteří ji

⁷⁹ Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 90-100.

⁸⁰ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 223-224.

⁸¹ Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 110-127

⁸² Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 8.

vychovali. I do období renesance se přenáší zvyklost, že děti k rodičům projevovaly úctu a poslušnost.

Alžběta uměla číst, psát a hrát na všechny hudební nástroje⁸³. Za její vlády nechybělo poddaným vzdělání, vyučovaly dámy, jejichž úkolem bylo naučit žáky základy čtení a psaní.⁸⁴ To bylo velice pozoruhodné pro anglickou renesanci.

Žárlivý Estremadurec

Novela byla také publikovaná také v rámci díla *Tři příkladné novely*. Mezi hlavní postavy patří Leonora a Carrizales.

Leonora je mladá dívka, která pochází z chudé rodiny. Rodiče ji zasnoubí se starým bohatým mužem. Ona i přes velký věkový rozdíl mezi ní a Carrizalem rodiče poslechne. Po celou dobu jejich žití je cudná a oddaná svému muži.

Carrizales je starý, bohatý a velmi žárlivý muž. Představa, že by se měl oženit, v něm vyvolává nedůvěru a podezřívavost, než uvidí čtrnáctiletou dívku Leonoru v okně. Požádal její rodiče o ruku a ti s tím souhlasili. Šaty pro Leonoru nechal ušít na jiné dívce, protože si nedokázal představit, že by se ji dotkl jiný muž. Poté nechá postavit dům, kde jsou všichni sloužící ženy, kromě kuchaře, který s nimi dům neobývá. Jsou tam otočné dveře, které pán stále zamyká klíčem, jenž pasuje do všech zámků. Carrizales se chová ke sloužícím a své ženě velmi slušně a mírně. Leonora se tak po čase zamiluje do svého muže. Lidem v okolí bylo divné, že dům je pořád zamčený. Jeden mladík chtěl proto zjistit, co se ve stavení děje. Spřátelí se s kuchařem a slibuje mu, že ho naučí hrát na kytaru. Další den obstaral nářadí, aby kuchař mohl otevřít. Komorné uslyšely také hudbu a přivedly i Leonoru. Všechny stály za dveřmi a poslouchaly. Další den jim mladík přinesl mast na spaní, kterou Leonora pomazala svého chotě, aby se neprobudil. Sebrala mu klíč a pustila hudebníka do galerie. Ten musel přísahat, že nebude dělat nic jiného, než mu Leonora přikázala, protože služebné byly panny a manželka pána byla oddána jen jemu.⁸⁵ Žena by měla mít na paměti, že její manžel je pánem domácnosti a některé věci jsou ženě nepřipustné. Zákony nevyžadují stejnou čistotu muže jako ženy. Její povinností je starat se o svou cudnost.⁸⁶ Kytarista přišel za Leonorou do síně a začal ji svádět, ale Leonora se nedala. Potom oba

⁸³ Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 83-84.

⁸⁴ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 239-240.

⁸⁵ Cervantes, M. *Tři příkladné novely- Žárlivý Estremadurec*, s. 48-73

⁸⁶ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth-century manual*, s. 232

usnuli velkou únavou. Carrizales se probudil a nemohl najít svou ženu. Našel ji, jak spala jinému muži v náručí. Odešel k sobě do pokoje a padl do mrákot. Na smrtelné posteli pověděl Leonore, že po něm vše zdědí a dal jí požehnaní na sňatek s jinochem, se kterým se objímala. Leonora po jeho smrti vstoupila do kláštera, aby byla pořád věrna svému manželovi.⁸⁷

Shrnutí

Leonora pochází z chudé rodiny a brání si svou cudnost, kterou Vives označuje za nejdůležitější povinnost ženy. Povinností bylo starat se o svou cudnost.⁸⁸ Dívka opět vstupuje do kláštera, kde hledá souznění s Bohem. Na žádost rodičů se zasnoubí se starým bohatým mužem. Poslušnost dívky rodině se přenáší i do renesance. Manželka pána byla oddána jen jemu⁸⁹

V renesanční době bylo běžné, že mezi partnery byl velký věkový rozdíl. V tomto díle se jedná o šedesát let rozdílu. Rozdílné společenské postavení pro sňatek se neslučovalo se společenskými požadavky. Majetek? Nové renesanční způsoby?

Toto lze zpozorovat hlavně mezi vyšší šlechtou, která si tím zaručovala přízeň a bohatství jiné země. Na jednu stranu se Leonora nechala přemluvit k poslechu kytaristy, což může vypovídat o tom, co napsal Meung⁹⁰ ve svém díle *Román o růži*, že žena je i ve svých myšlenkách nevěrná.

3.3 Analýza děl Lope de Vegy

Celým jménem Carpio Lope Félix de Vega se narodil do staré šlechtické rodiny v Madridu. Vzdělání získal na Colegio Imperiál v Madridu a pak studoval teologii a filosofii na univerzitách v Salamance a v Alcalá de Henares, kde se stal bakalářem. Jeho život byl velice pestrý. V roce 1585 pro souboj byl nucen opustit místo a uchýlil do Florencie. V roce 1588 se účastnil výpravy v armádě Filipa II. Proti Anglii. Následovala opět velice neklidná doba v jeho životě, kdy střídal místa pobytu mezi Madridem, Toledem a Sevilou.

Lope de Vegovi se připisuje kolem 2000 děl. Zachovala se necelá čtvrtina, ale autorství je přiznáno pouze u 314 děl. Psal mimo jiné náboženské hry (Narození Kristovo,

⁸⁷ Cervantes, M. *Tři příkladné novely- Žárlivý Estremadurec*, s. 76-81.

⁸⁸ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth-century manual*, s. 232

⁸⁹ Cervantes, M. *Tři příkladné povídky- Žárlivý Estremadurec*, s. 48-73

⁹⁰ Jean de Meung, s Guillaume de Loris spoluautor „Románu o růži“, 13. století

Stvoření světa), pastýřské hry (Zamilovaný Amor), národní komedie s náměty antické a jiné historie (Vypálený Řím, Velikost Alexandrova, Císařská koruna, Koruna Otakarova, Hvězda sevilská, Ovčí pramen, Velkovévoda moskevský), mravoličné komedie (Zahradníkův Pes, Chytrá milenka, Nevšímavost dělá divy, Učitel tance, Vzbouření v blázinci), komedie pláště a dýky (Rytíř Olmeda) a pastýřské romány (Arcadia, Betlemští pastýři, La Dorotea). **La Dorotea** je nejcenějším románem Lope de Vegy. Obsahuje autobiografické prvky a zrcadlí se v něm Vegovy skandály s Elenou Osoriovou.⁹¹

Umřít pro lásku

Není možné určit přesně, kdy autor dílo napsal. Pravděpodobně se jedná o rok 1610, kdy se vrátil do Madridu a mněl nespočet vášnivých milostných vztahů. Dílo je odpovědí na módní trend a požadavek v daném období. Děj se odehrává počátkem 17. století s největší pravděpodobností v Madridu. Veršovaná divadelní hra patří mezi mnoha texty, které Lope de Vega vytvořil v období veršování. Byl velice žádaným autorem a hra je odpovědí na požadavek dobového publika.⁹² V této hře jsou hlavními postavami Maciaso, Clara a Tello.

Maciaso a jeho sluha pomůžou velmistroví, když ho napadnou tři lotři a chtějí mu ukrást peníze. Velmistr pozve své zachránce na svůj dvůr, aby u něj sloužili. Když přicházejí k nádvoří, Maciaso se zamiluje do dívky jménem Clara, která už je přislíbena někomu jinému. Maciaso svého soka záhy poznává a je mu doporučeno držet se dál od jeho snoubenky. Maciaso jde bojovat s ostatními a po návratu mu král děkuje za úctu, kterou projevil. Může si vybrat, co chce, načež si vybírá svatbu s Clarou a on mu to povolí. Sděluje to velmistroví, který s tím nesouhlasí, protože Clara je už zasnoubena a král tento slib také neporuší. Maciaso je zdrcen touto zprávou a neví, co má dělat pro získání Clary. Clara mu poví, že jestli jí přijde znova vyznat lásku, až bude Tellovou paní, tak ona bude první, která řekne svému muži, aby ho zabil.⁹³ „*Neříká se právem, že všech národů, že Španělé si nejvíc vážít znají žen? Úcta k ženě zdobí španělského muže, který k nohám uctívané paní svůj majetek, pověst, veškeré své zboží, ba i vlastní život*

⁹¹ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 51-70.

⁹² Vega, L. *Umřít pro lásku*, s. 81-82.

⁹³ Lope, V. *Umřít pro lásku*, s. 4-40.

bez váhání složí.“⁹⁴ Clara a Tello byli sobě zaslíbeni před knězem a velmistr domlouvá Maciasovi, aby zanechal své touhy po Claře. Macias je zatknut a odveden do věže, kde pořád píše své zamilované básně, které škodí Tellovi a jeho manželce. Tello poháněný žárlivostí a zlostí hodí kopí přes mříže a zabije Maciase, což vede k jeho zadržení.⁹⁵

Shrnutí

Clara je ukázkou ctnostné a oddané ženy, která má svolení k sňatku od své paní. Dílo demonstruje oddanost ženy a zvykové právo požehnání Dívky, které se staraly o domácnost jako služebné, musely mít svolení jejich hospodářky. Cudnost ženy byla u žen v renesanci na prvním místě. Cizoložství se velmi přísně trestalo. Dobrá pověst ženy je důležitá, jestliže se o ni nestará, je pomluvami zasažen manžel i rodina dívky. Král povoluje svatbu Tella s Cloarou, tento slib také dodržuje. Demonstrace síly zvykového práva, které ani král neporuší. Důležitá je zde i úcta k ženě, která zdobí španělského muže.

Vladařka závist aneb zahradníkův pes

Tuto okouzující renesanční hru „básníka nebe a země“, jak autora současníci nazývali, Lope de Vega napsal pravděpodobně v období let 1610 až 1619. Je velice obtížné určit v obrovské tvůrčí plejádě a při množství, kdy přesně dílo vzniklo. Děj se odehrává počátkem 17. století ve Španělsku. Klasická romantická komedie španělského zlatého věku o tom, jak závist světem vládne! Nabízí nesentimentální pohled na milostné vztahy. Ženská hrdinka překvapuje nejen iniciativou, ale také krutostí. Se svou obětí si pohrává jako kočka s myší, až se nakonec sama stane obětí lásky.⁹⁶ Hlavními postavami v tomto díle jsou Diana, Theodor a Marcela.

Diana je vdova, která má ve svém domě hodně služebnictva. V noci slyší nějaký hluk, který vychází ze sálu, vzbudí všechny sloužící a zjišťuje, co se děje. Zavolá si k sobě i děvečky a jedna se jí přizná, že za ní přišel milenec jménem Teodor, který se Marcela dvoří a skládá pro ni básničky. Ona jim zakáže jejich lásku. V paní domu se projevuje žárlivost a závist, protože ona sama pomýšlí na Teodora, ale ke vzplanutí jejího zamilování překáží jeho nižší společenské postavení. Diana napíše dopis a nechá si poradit od Teodora, jestli přinese užitek a může ho poslat. Ve skutečnosti je to psaní

⁹⁴ Tamtéž, s. 43.

⁹⁵ Tamtéž, s. 57-78.

⁹⁶ Lope, V. *Vladařka závist aneb zahradníkův pes*, s. 7-9.

pro Teodora, který má také sestavit list jako odpověď Dianě. Ten nakonec zjistí, že dopis je určen jemu a vyzná se Dianě ze svých citů, ale ta ho odmítne. On nedokáže pochopit, proč ho nechce a brání jemu a Marcele ve svatbě, načež ho fyzicky napadne za trufalost.⁹⁷ Teodor se k Dianě vyjadřuje takto: „*Ach, milují-li takto velké dámy, nejsou to ženy, ale fúrie*“.⁹⁸ Nápadníci Diany si najmou muže, který má zabít Teodora, ale shodou okolností se jedná o Teodorova přítele, který ho nezradí a najde hraběte Ludovica, kterému se ztratil syn jménem Teodor. Teodor se bude vydávat za jeho syna, aby se mohl ucházet o Dianinu přízeň. Dianě se tato nová společenská rovnost zamlouvá. Teodor se poté přizná, že paní domu lhal. Diana to přijme s klidným srdcem a lásce už nemůže nic zabránit.⁹⁹ „*Není síla, která by zadržela ženu, jestliže opravdu miluje*“¹⁰⁰

Shrnutí

Název díla přesně vystihuje děj, titul zároveň označuje jedno staré pořekadlo, které znamená, že člověk něco nechce, ale druhým to také nepřeje.¹⁰¹ Díla Lopeho de Vegy jsou vždy založená na lásce, se kterou se setkáváme i zde. Diana se tu projevuje stejnými právy jako muž.¹⁰² Paní domu je žena, u které nejdřív láska není na prvním místě, až když pozná, že Teodora má ráda jiná, začne se v ní projevovat cit. Chová se dominantně, ale je to i tím, že nad ní není žádná autorita, které by byla podřízena. Projevuje se zde žárlivost a závist, což jsou typické motivy renesančních her. Diana se nedokáže rozhodnout, co je pro ni důležitější, jestli samota nebo láska. Zamilování překáží jeho nižší společenské postavení. V renesanční epoše bylo nepřípustné, aby lidé, kteří jsou součástí vyšší šlechty, byli zamilováni do jedinců z nižší společnosti. To je přetrvávající přežitek z ranního středověku. „*Není síla, která by zadržela ženu, jestliže opravdu miluje*“¹⁰³ Na konci hry se nechá vést mužem.

Rozhodně bych tam sama nenašla, co vlastně název naznačuje, až když jsem si přečetla přísloví, došlo mi, že se jedná o Dianino chování k Teodorovi.

⁹⁷ Tamtéž, s. 60-124

⁹⁸ Tamtéž, s. 124.

⁹⁹ Tamtéž, s. 131-159.

¹⁰⁰ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 62.

¹⁰¹ Lope, V. *Vladařka závist aneb zahradníkův pes*, s. 122.

¹⁰² Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 62.

¹⁰³ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 62.

Svůdná Fenisa

Námět ke komediální hře čerpá z období pobytu v Itálii, kde pro souboj byl nucen opustit Španělsko a uchýlil do Florencie. Děj se odehrává na počátku 17. století v italském Palermu. Klasická romantická komedie španělského zlatého věku. V tomto období Lope de Vega přináší témata, jako jsou láska, čest, žárlivost. Nezajímá se o prostředí a okolnosti, ale plně se soustřeďuje na zápletku. Prostřednictvím těchto her autor kritizuje společenskou morálku.¹⁰⁴ Hlavní postavy tohoto díla od Lope de Vegy je Fenisa.

Hlavní postavou tohoto díla je kurtizána Fenisa, která svádí muže, aby jí nosili dárky. Zároveň na ně vymýšlí různé lsti, díky kterým získává jejich bohatství, ale jak je známo, kdo chce více i nakonec nemá nic, což v této hře to platí dvojnásobně. V okamžiku, kdy Fenisa usiluje o získání majetku, je na všechny milá a sladká. Jakmile dosáhne svého, chová se zákeřně a podle.

Fenisa a její komorná jdou k přístavu, kde hledají nějakého bohatého cizince. Uvidí obchodníka ze Španěl a dá se s ním do řeči. Ten má sluhu, který je velmi obezřetný a vyptává se komorné, jakého druhu dámy je její paní.¹⁰⁵ Kurtizány se oblékaly do drahých dlouhých šatů, proto je nebylo možné rozeznat od ostatních žen. Mluvily stejně vznešeně jako dámy od dvora.¹⁰⁶

Fenisa pozve muže z přístaviště k sobě domů a sladkými řečmi se snaží, aby se do ní zamiloval. Daruje mu mnoho dáreků a ten nabývá domnění, že Fenisa k němu chová nejcennější cit.¹⁰⁷ Fenisa si vymyslí, že jí přišlo psaní od bratra, v němž ji informuje, že pokud nesežene dva tisíce dukátů, zabijí ho. Lucindo, obchodník ze Španěl, pošle sluhu pro peníze. Komorná Fenisy hned váček se zlatáky schová. Lucindo je pozvaný na večeři, a když přijde za svou milou, vidí u ní jiné muže. Lucindo se svým sluhou vymýšlejí lest, aby se Fenisa poučila ze svých činů. Opět se spolu potkají a Fenisa se přetvařuje a zahrnuje ho láskou. Musí sehnat tři tisíce dukátů pro Lucinda, který jí za to slíbil látky, krajky a šperky. Lucindo se svým společníkem lodí rychle odplouvá a Fenisa přichází o všechno.¹⁰⁸

Fenisa je mladá žena, která se živí prostitucí a předstíranou láskou k mužům se snaží získat jejich bohatství.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 75-76.

¹⁰⁵ Lope, V. *Svůdná Fenisa*, s. 22-24.

¹⁰⁶ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 534.

¹⁰⁷ Lope, V. *Svůdná Fenisa*, s. 45-63.

¹⁰⁸ Lope, V. *Svůdná Fenisa*, s. 105-188.

Shrnutí

Kurtizána Fenisa zde usiluje o získání majetku. Kurtizány se oblékaly do drahých dlouhých šatů a mluvily stejně vznešeně jako dámy od dvora.¹⁰⁹ Činnost těchto žen byla v renesanční době tolerována, a proto se objevovaly v hojném počtu. Na první pohled byla kurtizána k nerozeznání od vznešených dvorních dam, ale stále patřila do nižšího společenského postavení. Kurtizány byly podřízené mužům, přestože mohou dělat, co chtějí, musí muži, kterému je v dané chvíli oddána, splnit všechna jeho přání.

Dorotea

Není známo, kdy přesně dílo vzniklo, ale poprvé publikováno bylo v roce 1632. Práce vzniká v tvůrčím období prózy a sám Lope ji nazývá „činnost v próze“. Styl je jednoduchý a přirozený, tématem odpovídajícím repertoáru doby. Dílo je částečnou autobiografií. Děj se odehrává na začátku 17. století ve Španělsku. Toto vyprávění v próze je vyrobena stejně jako jiná díla, ale přináší novou formu. Dílo je hodnocené jako největší výtvar Španělské prózy.¹¹⁰ Mezi hlavní postavy řadíme Doroteu, Fernando.

Dorotea je zamilovaná do chudého Fernanda, se kterým se schází už pět let. Její matka Teodora jim to schvalovala do té doby, než si ji začal namlouvat bohatý kavalír z Indie. Fernando přirovná ženu ke zlatu.¹¹¹ „*Všichni je zatracují a všichni po nich touží.*“¹¹² Dorotea poslechne matku a rozejde se s Fernandem. Dorotea vyčítá Fernandovi, že muži se chovají jako cizí.¹¹³ Ten jí odpovídá: „*Naopak, jako domácí; však naši první domovinou jste vy, ženy, a nikdy z ní neodejdeme.*“¹¹⁴ Lope de Vega říká, že láska, která nekončí, se naopak obnovuje.¹¹⁵ Matka provází dceru životem a učí ji všemu, co je v manželství nutné vědět. Dívky zase mají své povinnosti k domácnosti, kde žijí, tak jako Dorotea. Dorotea uvidí odjíždět Fernanda a spolkně prsten s diamantem, aby umřela. Gerarda se přimlouvá za Doroteu, která přežila, u Dona Bely,

¹⁰⁹ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 534.

¹¹⁰ Lope, V. *Dorotea*, s. 8.

¹¹¹ Lope, V. *Dorotea*, s. 23-32.

¹¹² Tamtéž, s. 32.

¹¹³ Tamtéž, s. 42.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 42.

¹¹⁵ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 84.

kavalíra z Indie. Snaží se od něho získat peníze a oblečení pro sebe.¹¹⁶ Úkolem muže je dvořit se dámě, kdykoliv se k tomu naskytne příležitost.¹¹⁷ Dary pro Doroteu jsou dobrým skutkem, od kterého se očekává, že bude oplacen. Don Belo si tím kupuje její přízeň. Podstatou daru je něco za něco.¹¹⁸ Dorotea se baví se svou služkou o povaze mužů. Celia říká, že tu převzali od žen, protože se z žen narodili, ale Dorotea jí odpovídá, že naopak my pocházíme z mužů,¹¹⁹ protože pocházíme z mužova žebra, a proto jsou jim ženy podřazeny.¹²⁰ Don Belo navštíví Doroteu v jejím domě a přinese jí nějaké pozornosti. Dorotea prokáže svoji vzdělanost tím, že muži z Indie zahraje na harfu. Sluha Dona Bely upozorňuje pána, že kdyby Dorotea měla příležitost, opustila by ho. Don Belo se domnívá, když je jeho vyvolená urozeného původu a vedou ji k tomu povinnosti, že by se ho nezřekla.¹²¹ Fernando se vrátil zpět a Dorotea mu napsala dopis. Myslí si, že když se nevytratila její láska k němu, tak jeho určitě také ne. Fernando se svým přítelem jdou pod okna Dorotey a hrají na kytaru písně.¹²² Fernando se odpoutal od Dorotey a zamiloval se do Marfisy, ženy, se kterou byl vychován. Don Bello byl zavražděn,¹²³ a Dorotea promluvila slovy: „*Má láska skončila v žárlivosti, moje žárlivost ve vzteku, můj vztek v šílenství, mé šílenství v zuřivosti, má zuřivost v touze po pomstě, má pomsta v slzách a mé slzy v tom, že mé oči vyvrhují z mého srdce jed.*“¹²⁴

Shrnutí

V renesanční době dívkám manžela vybírali vždy rodiče, protože oni rozhodovali, s kým se smějí scházet a s kým ne. Záleželo hlavně na majetkových poměrech. Sňatky nebyly uzavírány z lásky, ale k prospěchu rodiny. Dorotee byl namlouván jiný muž, který byl bohatý. Dorotea je však zamilovaná do chudého Fernanda, přesto poslechne matku a rozejde se s ním. Jedná se o lásku, která nekončí a naopak se obnovuje¹²⁵

Dorotea je vzdělaná žena, která umí hrát na hudební nástroje, což bylo obvyklé ve vyšších vrstvách.

¹¹⁶ Lope, V. *Dorotea*, s. 60-67.

¹¹⁷ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 62.

¹¹⁸ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 578.

¹¹⁹ Lope, V. *Dorotea*, s. 71.

¹²⁰ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 17.

¹²¹ Lope, V. *Dorotea*, s. 107-166.

¹²² Lope, V. *Dorotea*, s. 171-175.

¹²³ Tamtéž, s. 308-314.

¹²⁴ Tamtéž, s. 304

¹²⁵ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 84.

4 Komparace společenského postavení ženy v renesanční Anglii a Španělsku na základě dobové literatury

Kořeny společenského postavení žen v renesanci najdeme na počátku vrcholného středověku. Středověk rozlišuje ženy především podle jejich pohlavní čistoty a jejich místa uvnitř rodiny. Žena tak může být pannou, manželkou, nebo vdovou. Vdovy jsou spojovacím článkem mezi stavem panenským, mnišským a stavem manželským. Byly sice vdané, mohly mít dokonce děti, ale v okamžiku, kdy zůstanou bez manžela, přijímají svoje vdovství jako cestu k bohu.

Nejdůležitější rolí ženy ve středověku je rodit děti a zajistit tak manželovi potomstvo. Úmrtnost dětí i rodiček je přitom v této době velmi vysoká. Z mnoha narozených dětí přežije jen málo. Z toho důvodu následují po prvním dítěti v rychlém sledu další těhotenství, takže žena je těhotná více než polovinu svého plodného věku. O jejím osudu rozhodují příbuzní a její rodina. Je jí odňata veškerá svoboda a musí se podříditi vnučenému svazku. Sňatek totiž vždy slouží k tomu, aby stvrdil spojenectví a symbolizoval smír mezi dvěma zneprátelenými rody. Jako alternativa k manželskému životu se ženě nabízí vstup do řeholního řádu. Klášter pro ženu také znamená možnost útěku před tyranii rodiny, nebo před manželstvím na které odmítá přistoupit.

Úkolem manželství je držet všechen ten sexuální chaos na uzdě, ale především ve vyšších společenských vrstvách se zavádí propracovaný systém konkubín, milenek a náhodných družek, s nimiž muži plodí nemanželské děti. To se stává příčinou složitých sporů o dědictví. Vlastním prostorem ženy, kolem něhož muž upevňuje svou moc, je domov. Z domu vychází jen zřídka pod přísným dohledem. Hlavním cílem vychovatelů je ovládnout přirozenou ženskou nestálost. Má-li teda žena splněny všechny svoje domácí povinnosti, doporučuje se jí věnovat jehle a přeslici.¹²⁶

Koncem 15. Století se vyčerpává koncept dvorské kultury a západ vstupuje do nové dějinné fáze. Všechny výše jmenované požadavky na ženu více či méně přenáší do renesance.

Z analýzy děl Wiliama Shakespeara je možno konstatovat, že na prvním místě vlastností anglické renesanční ženy je ctnost. Jestli je navíc žena cudná, skromná, tak to jsou přesně vlastnosti, které zaručují nejvyšší kredit ženy v anglické společnosti, ať již

¹²⁶ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách: od středověku do současnosti*, s. 23-25.

se jedná o chudou dívku, nebo bohatou šlechtičnu (*Mnoho povyku pro nic, Veselé paničky windsorské a Král Jindřich VIII.*).

Tato vlastnost se rovněž vyžaduje od španělské renesanční ženy (*Španělka ze země anglické, Žárlivý Estremadurec, Umřít pro lásku, Svůdná Fenisa*-jako protiklad).

Postavení, jak ženy anglické, tak španělské, je omezené závazkem k rodině svou poslušností a respektováním rozhodnutí otce, nebo matky. Tato středověká poslušnost ženy je tak silná, že ji nezmění ani panovník (*Umřít pro lásku*).

Příslušnost k společenskému stavu ženy je striktně nezaměnitelná jak v Anglii, tak v Španělsku. Až na světlé výjimky si šlechtic nemůže vzít chudou dívku a zejména u šlechty se hledí na rodovou příslušnost při sňatku.

Co se týče námluv, ženy jsou v renesanci pasivní. Výběr a domlouvání sňatku je u všech společenských vrstev v Anglii i ve Španělsku výhradní záležitostí rodičů, nebo pověřených profesionálních agentů. Mladá žena i přes výrazný věkový rozdíl k muži musí respektovat výběr dohodu o sňatku (*Mnoho povyku pro nic, Král Jindřich VIII., Žárlivý Estremadurec*). Příkladem nastupující nové doby a potlačování tradic je případ Rosalindy ve hře Wiliama Shakespeara *Jak se vám líbí*, kde Rosalinda sama přebírá iniciativu a namlouvá si Orlanda.

Během renesance se mění postoj k ženám a k jejich vzdělání. Dochází také ke značným právním změnám. Vzdělání u šlechtických žen je více či méně samozřejmostí, ale v průběhu renesance se dostává vzdělání i neurozeným ženám. Za vlády Alžběty I. se již poskytovalo vzdělání poddaným. V zařízeních pro dámy se vyučovali základy čtení a psaní. (*Španělka ze země anglické*). Renesanční ženy dobře ovládali hraní na hudební nástroje (*Španělka ze země anglické, Vladařka závist aneb zahradníkův pes, Svůdná Fenisa, Dorotea*).

V díle Wiliama Shakespeara, ale rovněž v díle španělských autorů se setkáváme s rolí dominantní ženy. Je to nový jev, který se u renesanční ženy projevuje stále častěji (*Mnoho povyku pro nic, Jak se vám líbí, Veselé paničky windsorské, Vladařka závist aneb zahradníkův pes, Svůdná Fenisa*).

Španělské galantnosti se však anglická vůbec nevyrovná. „Úcta k ženě zdobí španělského muže, který k nohám uctívané paní svůj majetek, pověst, veškeré své zboží, ba i vlastní život bez váhání složí“.¹²⁷

¹²⁷ Lope, V., *Umřít pro lásku*, s. 40.

Naprostým opakem je postoj anglického krále Jindřicha VIII., na kterého poddaní pohlíží s úctou, znectil své ženy svou arogancí a ctižádostí, jakou historie v Evropě nezná (*Jindřich VIII.*).

5 Závěr

Fenomén postavení ženy ve společnosti v období renesance prošel v porovnání s postavením ve feudalizmu změnami v oblasti společenských požadavků, vzdělání, svobody i právních aspektů. V globálním historickém kontextu jsou tato fakta jednoznačně známá.

Cílem práce bylo pojmout společenské postavení renesanční ženy v literárních dílech nejfrekventovanějších autorů v renesanční Anglii a v renesančním Španělsku. Lineárně společenské požadavky na ženu nadále přetrvávají z období feudalizmu jak v Anglii, tak ve Španělsku. Po ženách se požaduje počestnost, cudnost, věrnost, oddanost a poslušnost jak na veřejnosti, tak v soukromí. Trestání prohřešků žen je však ve Španělsku přísnější a důslednější vzhledem ke způsobům v Anglii. Renomovaní autoři literárních děl v Anglii i ve Španělsku záměrně volí témata a děj tak, aby poukázali na nové společenské postavení ženy.

W. Shakespeare i Lope de Vega prostřednictvím tématu „láska“ poukazují vedle přetrvávající tradice na možnost volby ženy a rozuzlením děje chování a vystupování ženy v souladu s požadavky společnosti. V případě stěžejního díla Miguela de Cervantese je naopak místo poukazování na novou dobu a nové způsoby, volání po návratu doby, kdy žena je postavena na nejvyšší piedestal a je všemožně uctívána. Významným faktorem pro uzavírání manželství jak v Anglii, tak ve Španělsku je majetek. Žena-dcera musí respektovat rozhodnutí rodiny (otce, jako hlavy rodiny) a po uzavření manželství žena musí respektovat manžela. Výrazné zlepšení v období renesance nastává ve vzdělání žen. Je nutno však dodat, že citelné rozdíly jsou v postavení i renesanční ženy vzhledem k příslušnosti ke společenské vrstvě. Prostá žena nebyla tolik ovlivněna sociálními reformami a v určité míře měla stejná práva jako její manžel. Ve vyšších třídách aristokracie se měřilo takzvaně dvojím metrem. Ženě se sice dostalo dobrého vzdělání, měla být schopna udržet odpovídající rozhovor s jinou osobou, ale stále se měla držet v submisivní pozici. Tím dominantním byl muž.

Z vybraných literárních děl, která jsem podrobila analýze se zřetelem na společenské postavení ženy komparativně plyne, že v období renesance postupně dochází k větší volnosti žen, dále i ženy v nižších společenských vrstvách mají možnost se vzdělávat a rozhodovat o svém životě. Tento trend je v převážné míře stejný jak v renesanční Anglii, tak v renesančním Španělsku. Prostřednictvím literárních děl je postavení ženy plastičtější než strohé historiografii.

6 Použitá literatura

1. BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966.
2. BEJBLÍK, A., HORNÁT, J., LUKEŠ, M. *Anglické divadlo- Shakespearovi předchůdci*, 1. vyd. Praha: Odeon, 1978.
3. BOCKOVÁ, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*. 1. vyd. Praha: NLN, 2007. ISBN 978- 80- 7106- 494- 7.
4. CERVANTES, MIGUEL DE. *Tři příkladné novely*. Překlad Šmíd, Z. 1. vyd. Praha: Slovart, 1998. ISBN 80- 7209- 102- 6.
5. DUNNOVÁ, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivalky, královny*. Praha: Pavel Dobrovský- Beta, 2005. ISBN 80- 7306- 216- X.
6. GARIN, E. *Renesanční člověk a jeho svět*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-653-0.
7. GREENBLATT, S. *William Shakespeare- Velký příběh neznámého muže*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01930-7.
8. HILSKÝ, M. *Shakespeare a jeviště svět*. 1. vyd. Praha: Academia, 2010. ISBN 978- 80- 200- 1857- 1.
9. CHALUPA, J. *Španělsko*. Praha: Libri, 2006.
10. JOHNSON, P. *Dějiny anglického národa*. 2. vyd. Praha: Leda, 2012. ISBN 978- 80- 87440- 48- 3.
11. JOHNSON, P. *Dějiny renesance*. 1. vyd. Brno: Barrister & principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3.
12. KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, 3.vyd. Praha: SPN- pedagogické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7235-446-7.
13. MAUROIS, A. *Dějiny Anglie*. Praha: NLN, 1995. ISBN 80-7106-084-4
14. MIKEŠ, V. *Divadlo španělského zlatého věku*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978- 80- 7331- 258- 9.
15. QUESADA, M. *Španělsko katolických králů*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2003. ISBN 80-86263-44-4.
16. SHAKESPEARE, W. *Jak se vám líbí*. Přeložil Hilský, M. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 2009. ISBN: 978-80-86316-84-0.
17. SHAKESPEARE, W. *Julius Ceasar*. Přeložil Hilský, M. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 2008. ISBN 978-80-86316-77-2.

18. SHAKESPEARE, W. *Jindřich VIII.*, Přeložil Hilský, M. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 2009. ISBN: 978-80-86316-84-0.
19. SHAKESPEARE, W. *Mnoho povyku pro nic*. Přeložil Sládek, J. V. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2012. ISBN 978- 80- 263- 0280- 3.
20. SHAKESPEARE, W. *Veselé paničky windsorské*. Přeložil Hilský, M. 2. vyd. Brno: Atlantis, 2009. ISBN 978- 80-7108- 310- 8.
21. TOMĚŠ, J. *Ženy ve spektru civilizací*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. ISBN 978- 80- 7419- 009- 4.
22. VEGA, LOPE DE. *Dorotea*. Překlad Forbelsky, J. 1. vyd. Praha: Odeon, 1985.
23. VEGA, LOPE DE. *Svůdná Fenisa*. Překlad Čivný, L. 1. vyd. Praha: Orbis, 1964.
24. VEGA, LOPE DE. *Umřít pro lásku*. Praha: Dilia, 1987.
25. VEGA, LOPE DE. *Vladařka závist aneb zahradníkův pes*. Praha: Národní divadlo, 2005. ISBN 80- 7258- 207- 0.
26. VIVES, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth- century manual*. Chicago: University of Chicago Press, 2000. ISBN 0-226-85814-6.
27. WELLS, S. *Shakespeare and Co*. London: Penguin, 2007. ISBN 9780141017136.

7 Resumé

Práce se na začátku zaměřuje na obecnou charakteristiku renesance a na společenské postavení ženy v této době. Rovněž podává obecně informace o renesanci v Anglii a ve Španělsku. V následné části je provedena systematická analýza vybraných literárních děl Wiliama Shakespeara, Miguela de Cervantese a Lope de Vegy. Všichni jmenovaní jsou významnými představiteli literární tvorby v Anglii a ve Španělsku v období renesance. V závěru práce je provedena komparace společenského postavení ženy v renesanční Anglii a Španělsku na základě vybrané dobové literatury.

Resume

Work to start focusing on the general characteristics of the Renaissance and the social status of women at this time. It also provides general information about the Renaissance in England and Spain. In the following section a systematic analysis of selected literary works of William Shakespeare, Miguel de Cervantes and Lope de Vega. All appointments are important representatives of literary production in England and Spain during the Renaissance. The conclusion is the comparison of the social status of women in Renaissance England and Spain on the basis of selected contemporary literature.